

Folk-
bildnings-
rådet

Budgetunderlag

2023-
2025

FOLKBILDNINGEN KAN OCH VILL!

Folkbildningen kan och vill spela en än större roll för att hålla ihop samhället och motverka utanförskap. Behovet av kompetensutveckling och livslångt lärande ökar. I spåren av pandemin står fler utanför arbetsmarknaden och fler har behov av och söker sig till folkbildningen för grundutbildning eller för att byta yrkesinriktning. Folkhögskolor och studieförbund kan och vill ge fler människor möjlighet till grundutbildning, kompetensutveckling, personlig utveckling och ökade förutsättningar att bidra till samhällsutvecklingen.

Studieförbund och folkhögskolor motverkar utanförskap genom att vara tillgängliga för många, inkludera olika grupper och genom att finnas i hela landet. Folkbildningen erbjuder mötesplatser och möten, organiserar demokratiska och bildande samtal och uppmanar till egenmakt och aktivt medborgarskap. I det svenska kulturlivet är studieförbunden och folkhögskolorna en nödvändig beståndsdel, bland annat genom att erbjuda arenor för kulturaktiviteter över hela landet. Särskilt stor betydelse har folkbildningen för människor med olika former av funktionsnedsättning. För personer med intellektuell funktionsnedsättning erbjuder folkhögskolan unika möjligheter till vidare studier och ett meningsfullt sammanhang.

För att stärka kapaciteten att ta emot de människor som behöver folkbildningen allra bäst behöver medel tillskjutas, framför allt till folkhögskolan. Ersättningen per årsplats behöver höjas markant för att kvaliteten i verksamheten ska bevaras. Det är en angelägen satsning som, om den görs, kommer att bidra till att folkbildningen med förnyad kraft kan ta sig an de utmaningar som finns i vårt samhälle.

Inger Ashing

Maria Graner

Ordförande

Generalsekreterare

INNEHÅLL

Sammanfattning	5
Verksamhetsredovisning.....	5
Folkbildningsrådets samlade bedömning.....	6
Utvecklingsbehov 2023–2025	7
Folkhögskolans roll i utbildningssystemet.....	7
Folkhögskolans deltagare.....	9
Höjd ersättning per årsplats i folkhögskolan	10
Utökade platser på folkhögskola	12
Folkhögskolans arbetsmarknadsuppdrag	13
Särskilda insatser	15
Pris- och löneuppräknig.....	18

Sammanfattning

Med stöd av resultatredovisningen av folkbildningens insatser och identifierade utvecklingsområden föreslår Folkbildningsrådet att följande medel, utöver de som angetts i budgetpropositionen för 2022, anvisas 2023:

- 452 miljoner kronor till folkhögskolan för förstärkning av statsbidraget per årsplats.
- 60 miljoner kronor till en fortsättning av särskilda folkbildningsinsatser för asylsökande och vissa nyanlända invandrare.
- 50 miljoner till fortsatta folkbildningsinsatser för att nå personer som är nya i Sverige eller som står långt ifrån utbildning och arbete.
- 40 miljoner kronor till fortsättning av satsningen svenska för föräldralediga.
- 400 miljoner kronor till en förlängning av de tillfälliga platser vid folkhögskola som tillkom hösten 2020 samt våren 2022.

Folkbildningsrådet anser att folkhögskolans arbetsmarknadsuppdrag, studiemotiverande folkhögskolekurs och etableringskurs på folkhögskola även efter Arbetsförmedlingens reformering 2022 ska styras via regleringsbrevet till Arbetsförmedlingen.

Folkbildningsrådet vill även betona att folkhögskolorna är beredda att vara ett tydligt alternativ för ungdomar inom kommunens aktivitetsansvar och genomföra gymnasieutbildning på uppdrag av kommuner.

Slutligen föreslår Folkbildningsrådet att folkbildningsanslaget (ap. 1 anslag 14:1) justeras genom en pris- och löneuppräknings.

Verksamhetsredovisning

En samlad bild av den verksamhet som studieförbunden och folkhögskolorna genomför finns beskriven i Folkbildningsrådets årsredovisning med verksamhetsberättelse 2021, vilken lämnades in till regeringen den 22 februari 2022.

Folkbildningsrådets samlade bedömning

Riksdagens grundläggande motiv för statsbidrag till folkbildningen är att verksamheten bidrar till en demokratisk utveckling av samhället.

Riksdagens mål för folkbildningspolitiken är att *Folkbildningen ska ge alla möjlighet att tillsammans med andra öka sin kunskap och bildning för personlig utveckling och delaktighet i samhället.*

Regeringen har fastställt fyra syften med statens bidrag till folkbildningen. Dessa är att:

- stödja verksamheter som bidrar till att stärka och utveckla demokratin,
- bidra till att göra det möjligt för en ökad mångfald människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen,
- bidra till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället och
- bidra till att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet.

Folkbildningsrådet redovisar varje år till regeringen hur statens syften med stödet till folkbildningen har uppnåtts. Regeringen har, i riktlinjer för 2021 till Folkbildningsrådet, begärt att en fördjupad bedömning av demokratisyftet lämnas.

Folkbildningsrådets samlade bedömning 2021 kommer enligt regeringens riktlinjer till Folkbildningsrådet lämnas i en särskild rapport senast den 22 mars 2022.

Utvecklingsbehov 2023–2025

Nedan redovisar Folkbildningsrådet inom vilka områden som studieförbund och folkhögskolor är beredda att ta sig an ett större ansvar och nya uppgifter, samt vilka resurser som krävs för att säkerställa befintlig verksamhet och förverkliga nya ambitioner.

Sammanfattning

- 452 miljoner kronor till folkhögskolan för förstärkning av statsbidrag per årsplats.
- 400 miljoner kronor till en förlängning av de nya platserna vid folkhögskola som tillkom från hösten 2020 samt 2022.
- Studiemotiverande folkhögskolekurs och etableringskurs på folkhögskola ska styras via regleringsbrevet till Arbetsförmedlingen.
- Regeringen bör tydliggöra folkhögskolan som alternativ till gymnasieskolan för unga inom kommunens aktivitetsansvar.

Folkhögskolans roll i utbildningssystemet

Utbildning blir en allt viktigare inträdesbiljett till arbetsmarknaden. Där det tidigare räckte med grundskola för att få tillgång till de allra enklaste jobben krävs nu minst en gymnasieexamen. Detta gör att det är ett måste för unga att skaffa sig en utbildning. En slutförd gymnasieutbildning är den viktigaste faktorn för möjligheten till varaktig etablering på svensk arbetsmarknad. Kontinuerlig kompetensutveckling och omställning för arbetslivet är andra viktiga områden där folkhögskolan är en viktig aktör.

Till folkbildningens centrala uppgifter hör att kompensera för brister i den vuxna befolkningens utbildningsbakgrund. Folkhögskolan erbjuder en ny chans för personer som av olika skäl inte fullföljt sina studier på grundskole- eller gymnasienivå. Folkhögskolan har även många olika utbildningar inom kulturområdet. Under senare tid har folkhögskolan också fått en tydligare roll vad gäller yrkesutbildningar.

Enligt Arbetsförmedlingens statistik per november 2021 hade 35 procent eller 129 000 av totalt antal öppet arbetslösa och sökande i program endast

förgymnasial utbildning. Av dessa är nästan 19 000 ungdomar mellan 18 och 24 år. Drygt 95 000 av de som endast har förgymnasial utbildning är utrikes födda.

Folkhögskolan har en central roll i arbetet för att ge unga som varken arbetar eller studerar lust, vilja och möjlighet att återgå eller återuppta studier. Det visar bland annat rapporter från Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) som har regeringens uppdrag att utveckla ett nationellt samordnat stöd för målgruppen. MUCF med flera myndigheter har i rapporter till regeringen gjort bedömningen att folkhögskolans roll bör stärkas.

Folkbildningsrådet gör bedömningen att det i Skolverkets bestämmelser finns stöd för att kommuner ska kunna ge folkhögskolor i uppdrag att ta emot ungdomar inom ramen för kommunens aktivitetsansvar. Dock behöver denna möjlighet synliggöras för kommunerna.

I rapporten *Ett långvarigt utanförskap. Olika utmaningar för unga som varken arbetar eller studerar* visar MUCF att var tionde ung person någon gång hamnar i ett långvarigt utanförskap. Unga som hoppar av gymnasiet, lever med psykisk ohälsa, sjukdom eller har en funktionsnedsättning löper störst risk att aldrig få ett arbete eller kunna studera.

Folkhögskolan når, både i allmän kurs och i arbetsmarknadsuppdraget studiemotiverande folkhögskolekurs, många som står långt från samhället och är därmed en viktig aktör för unga som varken arbetar eller studerar.

För de som hamnat i utanförskap kan folkhögskolan vara en vändpunkt, en väg vidare. För unga som är studieovana eller som tidigare inte fått rätt förutsättningar att tillgodogöra sig studier är folkhögskolans individanpassade bemötande och pedagogik många gånger avgörande.

I SCB:s rapport *Grundläggande behörighet efter folkhögskolans allmänna kurs* som publicerade i januari 2022 visar att för många innebär folkhögskolan en ny chans efter ett långt utanförskap. I rapporten görs tydligt att folkhögskolan har särskilt stor betydelse för deltagare med funktionsnedsättning.

Folkbildningsrådet delar den bedömning som regeringen gör i sin budgetproposition för 2022, att folkhögskolan spelar en viktig roll för att utjämna de utbildningsklyftor som finns i samhället och att folkhögskolan är en viktig utbildningsform, inte minst för personer med funktionsnedsättning och de med kort utbildningsbakgrund.

Folkhögskolans deltagare

Under senare år har det skett stora förändringar i deltagargrupperna på folkhögskola. Andelen utrikes födda personer ökar inom folkhögskolan. Nästan hälften av deltagarna i allmän kurs är födda utomlands. Även andelen deltagare med funktionsnedsättning är fortsatt hög, särskilt inom folkhögskolans allmänna kurs. Framför allt är det deltagare med psykiska eller neuropsykiatriska funktionsnedsättningar som har blivit fler. Det är tydligt att dessa förändringar ställer stora krav på lärarnas pedagogiska kompetens. Trots brist på resurser har folkhögskolan lyckats väl med att möta behoven hos dessa deltagargrupper.

I rapporten *Folkhögskolans deltagare med intellektuell funktionsnedsättning* konstaterar Folkbildningsrådet att folkhögskolan på många sätt är en välfungerande utbildningsform för deltagare med intellektuell funktionsnedsättning, som erbjuder ett varierat utbud av kurser och studieplatser med olika inriktning och på olika nivåer.

Samtidigt uppfattar folkhögskolorna ekonomiska och andra resurser som ofta otillräckliga, och ansvarsfördelningen mellan framför allt folkhögskolorna, kommunerna och Försäkringskassan som oklar, när det gäller deltagarnas studier, boende och fritid under tiden vid folkhögskolan.

Analysen av folkhögskolans arbete med deltagare med intellektuell funktionsnedsättning kommer att utgöra en grund i Folkbildningsrådets utveckling av uppföljningen av funktionshinderspolitiken, som startar 2022.

Att folkhögskolan lyckas väl med sin uppgift beror på folkhögskolans pedagogik med mindre grupper, med hög lärartäthet, ofta med tillgång till internat och med en i övrigt genomtänkt pedagogisk miljö. Detta är resurskrävande. Nu nås Folkbildningsrådet av oroande signaler vad gäller lärarnas arbetssituation och vi befarar att många folkhögskolor riskerar en försämrad arbetsmiljö vilket ytterst påverkar deltagarnas förutsättningar att erhålla utbildning av hög kvalitet.

Nu, när pandemin förhoppningsvis planar ut, finns stora förväntningar på att folkhögskolorna ska leverera utbildningar, inte minst som arbetsmarknadsåtgärder. Behovet av folkhögskolans insatser är större än någonsin.

Sammanfattningsvis når folkhögskolan i hög grad deltagare med behov av att ta igen det som andra utbildningsformer inte har lyckats med. Ett viktigt mål med folkbildningen och folkhögskolan är att utjämna

utbildningsklyftor och höja utbildningsnivån i samhället. I Folkbildningsrådets samlade bedömning, som grundar sig på interna och externa uppföljningar och utvärderingar, visar vi på folkbildningens betydelse för såväl individ som samhälle.

Höjd ersättning per årsplats i folkhögskolan

Redan före pandemin hade flera folkhögskolor en ekonomiskt ansträngd situation. Folkbildningsrådet har i flera år argumenterat för att folkhögskolorna behöver ett utökat statsbidrag för att fortsatt kunna fullgöra sitt utbildningsuppdrag med hög kvalitet.

Folkhögskolan har inte fått ta del av satsningar inom det ordinarie skolväsendet som lärarlöneyft och resurser till kompetensutveckling. Ersättning per plats på folkhögskola har inte höjts under lång tid samtidigt som löner och andra kostnader har ökat markant. Personalkostnadens andel av de totala kostnaderna på folkhögskola har på fem år ökat från 64 till 69 procent. Detta har medfört att folkhögskolan har tvingats till hårda prioriteringar, som riskerar att urholka kvaliteten i verksamheten

Enligt SCB var kostnaden för en svensk gymnasieelev 2018 i genomsnitt drygt 126 000 kronor. Folkhögskolans ersättning per deltagare ligger betydligt lägre trots att sammansättningen av deltagare och folkhögskolans pedagogik skulle behöva betydande resurser. En kraftfull uppräknig av anslaget är därför nödvändigt.

Till en ordinarie årsplats (för närvarande 33 000 platser) på folkhögskola avsätts idag mellan 60 000 och 76 000 kronor i statsbidrag. De olika beloppen beror bland annat på om platsen är kopplad till de beslut om utökning av folkhögskolan som fattats eller inte. För de utökningar som gjordes 2016 och 2018 anslogs det högre beloppet.

Regeringen har i sin vårändringsbudget för 2020 samt i budgetpropositionen för 2022 bedömt att ersättning för en fullfinansierad (stats- och regionbidrag) årsplats på folkhögskola ska vara 100 000 kr. Folkbildningsrådet delar regeringens uppfattning att statsbidraget per årsplats på folkhögskola behöver öka och bedömer att nivån 100 000 kr är rimlig.

En uppräknig av anslaget till de ordinarie platserna på folkhögskola (avser 33 000 årsplatser) till 100 000 kr per plats minus regionbidrag innebär att statsanslaget till folkhögskolan skulle behöva öka med totalt 452 miljoner kronor.

Statsanslagets utveckling för folkhögskolor

Permanent a årsplatser	Bidrag	Årsplatser	bidrag/årsplats
Ordinarie anslag inkl pris- och löneuppräknin g	1 737 300 000	25 000	69 492
Utökade platser 2015 (ingen pris- och löneuppräknin g)	187 000 000	3 000	62 333
Utökade platser 2018 (ingen pris- och löneuppräknin g)	380 000 000	5 000	76 000
Tillfällig ökning			
Utökade platser 2022	400 000 000	4 000	100 000 *

* inkl 14 700 kr motsvarande regionstöd, så kallad full finansiering

Folkbildningsrådets förslag till statlig finansiering av folkhögskolors verksamhet

	Bidrag	Årsplatser	bidrag/årsplats i genomsnitt
Totalt bidrag 2022	2 704 300 000	37 000	73 089
Budgetäskande 2023–2025	3 156 100 000	37 000	85 300 **
Summa förändring anslag	451 800 000		

**full finansiering exkl regionstöd

En rimlig ersättning för utbildning på folkhögskola skulle medföra att de deltagare som söker sig till folkhögskolan skulle kunna erbjudas bättre förutsättningar att lyckas med sina studier. Med utökat stöd i form av ökad lärartäthet, fler specialpedagoger samt ytterligare satsning på kuratorer och studie- och yrkesvägledare ges folkhögskolan ökad möjlighet att möta de som står långt från arbete och studier.

Om statsbidraget inte höjs behöver Folkbildningsrådet överväga att minska antalet årsplatser på folkhögskola. Differensen motsvarar resurser till cirka 2 100 årsplatser. Detta är alltså den potentiella minskningen av

folkhögskolans totala deltagarkapacitet som kan bli aktuell för att nå en ersättningsnivå som motsvarar behoven givet hur deltagargruppen ser ut.

Utökade platser på folkhögskola

Regeringen har i omgångar, från hösten 2020, utökat antalet platser i folkhögskolan. Satsningen är en del i åtgärder som görs för att ge människor goda möjligheter att utbilda sig eller byta yrke i spåren av coronapandemin. Under perioden höstterminen 2020 till vårterminen 2022 har därmed ytterligare 2 000 personer kunnat utbilda sig såväl inom allmän kurs som i yrkesutbildningar på gymnasial och eftergymnasial nivå på den ordinarie allmänna och den särskilda kursen. Efterfrågan på dessa platser är stort och folkhögskolorna önskar fortsätta verksamheten även läsåret 2022–2023. Det vore mycket positivt om ett sådant besked skulle kunna lämnas av regeringen i vårändringsbudgeten för 2022.

Folkbildningsrådets bedömning är att dessa nytillkomna platser bör permanentas. Detsamma gäller de nya platser som tillkom hösten 2021 och 2022. Folkhögskolan kan med sin friare pedagogik och flexibilitet i kursutformning anpassa yrkesutbildningarna till såväl deltagarnas förutsättningar som arbetsmarknadens efterfrågan. I en eventuell stundande lågkonjunktur och med en stor grupp utrikes födda som inte har etablerat sig på arbetsmarknaden är folkhögskolorna beredda att spela en än större roll i arbetsmarknadspolitiken.

Folkbildningsrådet konstaterar att trycket på utbildningsplatser vid folkhögskolan är fortsatt högt. Många folkhögskolor vittnar om att de under hösten 2021 inte har haft möjlighet att ta emot alla sökande. Dessutom ligger Arbetsförmedlingens anvisning av deltagare till studiemotiverande folkhögskolekurs fortsatt högt. Under 2021 fullföljde 4 931 deltagare kursen. En stor andel av de som har genomfört studiemotiverande folkhögskolekurs önskar fortsätta sin utbildning på folkhögskola. För att folkhögskolan ska kunna ta emot ett ökat antal deltagare som har stort behov av att komplettera tidigare studier behövs fler utbildningsplatser. Tillkommande platser behöver vara fullfinansierade av staten eftersom regionerna under senare år inte har haft möjlighet att öka regionbidragen i takt med tidigare utbyggnaden av platser i folkhögskola. Ett förhållande som Folkbildningsrådet uppfattat gäller även framöver. Det är nödvändigt med en tydlig dialog mellan regeringen och regionerna gällande framtida förväntningar på regionernas medfinansiering.

Folkhögskolans arbetsmarknadsuppdrag

Sammanfattning

- Att i regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende Arbetsförmedlingen regleras att efter rekvisition från Folkbildningsrådet får bidrag lämnas till förberedande insatser i form av folkhögskoleutbildning samt till särskilt anpassade utbildningar på folkhögskolor som anordnas för nyanlända som omfattas av etableringsprogrammet.

Studiemotiverande folkhögskolekurs

Regeringen har i regleringsbrev sedan 2010 beslutat att Arbetsförmedlingen efter rekvisition från Folkbildningsrådet får lämna bidrag till folkhögskoleutbildningar som kan innehålla moment av orienterande, repeterande och motivationshöjande karaktär som syftar till att underlätta för den enskilde att påbörja eller återgå till reguljär utbildning, 30 § 3 p. förordningen (2000:634) om arbetsmarknadspolitiska program.

Verksamheten visar mycket goda resultat. Drygt hälften av de som gått en studiemotiverande folkhögskolekurs läser vidare inom folkhögskola, på komvux med en omfattning på minst 50 procent eller på sfi.

Folkbildningsrådet har under insatsens tid gjort fyra deltagarundersökningar som visar att sju av tio blev motiverade till fortsatta studier, att drygt hälften har fått ökat självförtroende och att nio av tio skulle rekommendera sina vänner att delta i en studiemotiverande folkhögskolekurs.

Folkbildningsrådet har noterat att regeringen i skrivelsen *Vissa lagförslag med anledning av en reformerad arbetsmarknadspolitisk verksamhet* (Ds 2021:27) tydligt anger att studiemotiverande folkhögskolekurs är en önskvärd och viktig insats för att kunna genomföra den reformerade arbetsmarknadspolitiken.

Arbetsmarknadsministern har nyligen uttalat att de studiemotiverande kurserna på folkhögskolan är en viktig del i regeringens satsningar på ökade övergångar till utbildning och i förlängningen till arbete. För den enskilde kan steget till att påbörja studier vara stort och där kan de studiemotiverande kurserna vara till hjälp för att hitta lusten, självförtroendet och motivationen att studera. Lika för att skapa en plan för framtiden. Därmed tydliggör regeringen att studiemotiverande kurser på folkhögskola fortsatt utgör ett viktigt steg på vägen till vidare studier,

inom till exempel allmän kurs och till etablering på arbetsmarknaden och en viktig insats även i den reformerade arbetsmarknadspolitiken.

Folkbildningsrådet anser att studiemotiverande folkhögskolekurs även fortsättningsvis ska styras via regleringsbrevet till Arbetsförmedlingen.

Etableringskurs på folkhögskola

Etableringskurs på folkhögskola startade 2014 och omfattar heltid i sex månader och innehåller studier i det svenska språket samt förberedande och orienterande insatser. Även denna insats regleras via regleringsbrevet till Arbetsförmedlingen samt i avtal mellan Arbetsförmedlingen och Folkbildningsrådet.

Folkbildningsrådet konstaterar att trots att antalet inskrivna i etableringsprogrammet fortsätter att minska – i januari 2022 var drygt 11 000 personer inskrivna – är folkhögskolan fortsatt en viktig utbildningsform för etablering i det svenska samhället. Under 2021 genomförde 2 052 personer etableringskurs på folkhögskola.

Folkbildningsrådet menar att etableringskurs på folkhögskola är en underutnyttjad insats. Kursen möter bland annat de behov som Statskontoret lyfter fram i sin analys om hur Arbetsförmedlingen har genomfört det nya regelverket och om det har gjort att myndigheten kan arbeta mer flexibelt och effektivt med uppdraget.

En styrka med att erbjuda nyanlända invandrare med kort utbildningsbakgrund att läsa etableringskurs på folkhögskola är möjligheten till en sömlös sammanhållen utbildning och en utbildningsplan med ett innehåll som passar de individuella behoven. Efter kursen kan deltagaren gå vidare till sfi-undervisning på folkhögskola och därefter till allmän eller yrkesinriktad kurs.

En stor del av de som är inskrivna hos Arbetsförmedlingen erbjuds deltagande i det arbetsmarknadspolitiska programmet Jobb- och utvecklingsgarantin (JOB). För många av dem som skrivs in i JOB efter genomgången etableringsprogram kvarstår behovet av både studier i svenska språket och förberedande insatser innan sökande är redo att påbörja en yrkesutbildning eller har förutsättningar att matchas mot arbete eller reguljär utbildning. Folkbildningsrådet bedömer att sökande från denna grupp skulle öka sina möjligheter genom att få möjlighet att delta i etableringskurs på folkhögskola.

Folkbildningsrådet har i en hemställan om ändring i förordningen (2000:634) om förberedande insatser inom arbetsmarknadspolitiska

program uppmärksammat regeringen på behov av regelförändringar i syfte att underlätta för utrikes födda som är arbetssökande att få en chans att förbättra sina förutsättningar på arbetsmarknaden.

Särskilda insatser

Sammanfattning

- 60 miljoner kronor till fortsättning av särskilda folkbildningsinsatser för asylsökande och vissa nyanlända invandrare även åren 2023–2025.
- 40 miljoner kronor till svenska för föräldralediga även åren 2023–2024.
- 50 miljoner kronor till folkbildningsinsatser för att nå personer som är nya i Sverige eller som står långt ifrån utbildning och arbete, även åren 2023–2024.

Verksamhet för asylsökande och vissa nyanlända invandrare

I tidigare budgetpropositioner ha regeringen aviserat att uppdraget att fördela medel till särskilda folkbildningsinsatser för asylsökande och vissa nyanlända invandrare som Folkbildningsrådet har haft sedan 2015 ska upphöra. Samtidigt får länsstyrelserna även fortsättningsvis medel för tidiga insatser för asylsökande (TIA) för att motverka passivisering under asyltiden, underlätta kontakter med den svenska arbetsmarknaden och främja en framtida etablering för de som beviljas uppehållstillstånd. Det är medel som folkbildningens aktörer redan idag söker i stor utsträckning och använder för verksamhet som kompletterar svenska från dag ett och vardagssvenska.

Folkbildningsrådet bedömer att den asylverksamhet som framgångsrikt sedan hösten 2015 har bedrivits av studieförbund och folkhögskolor, har en viktig funktion som en del i det samlade asylmottagandet och bör därför permanentas. Sammantaget bedöms 60 miljoner kronor vara en rimlig nivå för att upprätthålla en grundverksamhet inom folkbildningen för målgruppen asylsökande.

Under åren har studieförbunden byggt upp en fungerande verksamhet som når cirka en tredjedel av målgruppen. De har en stor kreativitet i rekryteringen, allt från dörrknackning via cirkelledarnas kontaktnät och tidigare deltagares goda vittnesmål till annonsering i sociala medier.

Cirkelledarna har ofta såväl dubbel kulturförståelse som flerspråkighet, och studieförbunden satsar mycket på kompetensutveckling, dels inom de områden som cirkelarna täcker med särskilt fokus på frågor om jämställdhet och mänskliga rättigheter, dels de senare åren på pedagogik och teknik för distansstudier. Över tid har studieförbundens förstärkta arbete med att rekrytera kvinnor lett till att de kvinnliga deltagarna nu är ungefär lika många som de manliga. Det fleråriga och uthålliga arbetet har lett till ett ökande förtroende hos målgruppen.

Resultaten visar en positiv språkutveckling för de flesta. Detta är resultat av kunniga cirkelledare som skapar tillit och trygghet och gör att deltagarna känner sig sedda och bekräftade, att verksamheten anpassas efter deltagarna för att möta varje person där hen är, folkbildningens inkluderande pedagogik samt de stora nätverk i föreningsliv och samhälle som studieförbunden aktivt tar med i sin verksamhet. För en del av deltagarna har det inneburit att när de väl har fått uppehållstillstånd kan de snabbare tillgodogöra sig sfi-utbildning och för andra har det inneburit att de har kunnat gå direkt till allmän kurs på folkhögskola. Deltagarna har också fått en introduktion till Sverige och skapat större nätverk som de även har kunnat ta tillvara på fritiden. Verksamheten skapar också stora sociala värden, bättre psykiskt mående och ökad förståelse för hur det svenska samhället fungerar.

Flera aktörer har delvis överlappande uppdrag gentemot asylsökande och nyanlända. Det ställer krav på dialog för att maximera nyttan och utfallet av de olika insatserna.

Folkbildningsinsatser för att nå personer som är nya i Sverige eller som står längre ifrån utbildning och arbete

Under perioden 2021–2022 har studieförbunden fått särskilda medel anvisade för uppsökande och motiverande studieförbundsinsatser riktade till utrikes födda kvinnor och vid behov andra målgrupper som befinner sig långt ifrån studier och arbete. Syftet med insatsen är att stärka målgruppens långsiktiga möjligheter på arbetsmarknaden genom folkbildningsverksamhet inriktad mot vidare studier eller arbete. Sysselsättningen bland denna grupp är alltför låg och många har behov av utbildningsinsatser.

Studieförbundens verksamhet inom ramen för denna insats har byggt på erfarenheterna av arbetet med den tidigare insatsen uppsökande och motiverande insatser riktade till utrikes födda kvinnor som pågick 2018–

2020. Den infrastruktur som byggts upp gällande samverkan med andra aktörer har varit till stor nytta med insatsen under 2021. Insatsen har under 2021 framför allt riktats till utrikes födda kvinnor, även om andra målgrupper som står långt ifrån arbetsmarknaden också inkluderats.

Studieförbunden lyfter i sin återrapportering att de omedelbara effekterna för deltagare i insatserna framför allt är ökade språkkunskaper och kunskap om vägar till vidare studier. Utifrån rapporteringen kan det även konstateras att viss del av deltagarna varit borta från arbetsmarknaden länge eller aldrig haft ett arbete, och att effekten för dessa deltagare är stärkt självförtroende och att isolering bryts. En stor del av målgruppen, särskilt personer med kort utbildningsbakgrund och som är relativt nya i landet, bedöms ha ett stort behov av längre och mer gedigna insatser för att kunna komma i studier och i förlängningen arbete.

Då målgruppen för denna verksamhet sannolikt kan räknas i tiotusental och att deltagarnas behov av längre insatser är stort bedömer Folkbildningsrådet att satsningen bör fortsätta för att verksamheten ska komma stor del av målgruppen till nytta.

Svenska för föräldralediga

För perioden 2021–2022 har regeringen anslagit 40 miljoner kronor per år för att utrikes födda föräldralediga, särskilt kvinnor, ska utveckla sina kunskaper i svenska språket. Målgruppen för insatserna är personer som på grund av omsorg av barn inte har möjlighet att delta i studier i svenska, särskilt sfi.

Studieförbunden beskriver att en betydande del av deltagarna är personer, framför allt kvinnor, med flera barn, som bott i Sverige i relativt många år, men inte deltagit i undervisning i svenska på grund av att de varit föräldralediga. Under 2021 var 88 procent av deltagarna kvinnor. Personer inom denna målgrupp faller mellan stolarna i det ordinarie utbildningssystemet, och deras väg till vidare studier och arbete blir längre.

De effekter för deltagarna som lyfts i studieförbundens rapportering från verksamheten 2021 är framför allt ökade kunskaper i svenska i både tal och skrift, men studiecirkeln har även fungerat som ett sätt för deltagarna att få nya kontakter och kunskap om hur vägar till vidare studier ser ut. En del studieförbund lyfter att många deltagare under 2021 deltagit i fler än en studiecirkel inom ramen för insatsen, och i statistiken syns det att de studiecirkelar som genomförts är relativt långa. Detta tyder på att behovet av insatsen är stort för de som deltar.

Folkbildningsrådet bedömer att denna insats är till stor nytta för personer som annars inte har tillgång till språkundervisning, och att det därför krävs fortsatta insatser för att verksamheten ska komma målgruppen till nytta.

Pris- och löneuppräknig

Kostnaderna för studieförbund och folkhögskolor för löner, lokaler och andra delar i verksamheten ökar i takt med den allmänna ökningen av priser och löner. Från 2015 till 2021 har pris- och löneuppräknigen i samhället varit drygt 6 procent¹. Under denna period har inte någon pris- och löneuppräknig gjorts för folkbildningsanslaget. För att bibehålla kvaliteten i verksamheten behöver en pris- och löneuppräknig tillföras anslaget årligen.

¹ Uppgifter från Ekonomistyrningsverket.

